

УДК 37.015.3:004

А. В. Яцишин,
кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, докторант
(ІТЗН НАПН України, м. Київ);
Л. А. Лупаренко
аспірант
(ІТЗН НАПН України, м. Київ)

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДКРИТОГО ДОСТУПУ З ВИКОРИСТАННЯМ ЕЛЕКТРОННИХ ЖУРНАЛЬНИХ СИСТЕМ

У статті проаналізовано поняття "відкритий доступ". Обґрунтовано ефективність публікації наукових статей у фахових виданнях, що підтримують політику відкритого доступу. Розглянуто поняття електронних журнальних систем відкритого доступу, зокрема переваги використання платформи Open Journal Systems (OJS) для окремих суб'єктів процесу наукового інформаційного обміну (авторів, читачів, видавців, бібліотек, наукових організацій та спільнот) та інформатизації освіти загалом. Досліджено соціально-психологічні аспекти переведення фахового видання на платформу OJS та особливості адаптації науковців до сприйняття нововведень. Подано практичні рекомендації щодо проведення роз'яснювальної роботи та визначено напрями, що має включати в себе програма таких заходів (практичних семінарів, круглих столів, візуальних та групових бесід, індивідуальних консультацій).

Актуальність дослідження. На початковому етапі становлення науки єдиним способом засвідчити факт наукового відкриття та отримати експертний відгук було персональне інформування колег у письмовій формі. Згодом це листування перемістилось на сторінки друкованих журналів, що стали потужним засобом оприлюднення результатів дослідницьких пошуків та ареною для наукових дискусій. У наш час акт публікації посвідчує якісний рівень авторського рукопису та фіксує здобутки вченого в певній галузі знань.

Стрімкий розвиток обчислювальної техніки дозволяє зберігати і поширювати дані в електронній формі; це відіграло революційну роль в історії людства, аналогічного винаходу друкарства. Електронний формат дозволяє надійно і компактно зберігати відомості, значно ширше і оперативніше їх поширювати та надає можливості подальшої їх обробки, що не характерно іншим формам представлення даних [1]. Нині, інформаційно грамотною людиною вважають особистість, яка здатна добувати необхідні матеріали, аналізувати та оцінювати їх релевантність, ефективно застосовувати їх у своїй професійній діяльності, отримувати на їх основі нові знання та інформувати світову спільноту про результати своїх пошуків за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій.

У сучасному науковому світі ці завдання активно реалізуються за допомогою *електронних фахових видань та електронних бібліотек*, що дозволяють ліквідувати низку технологічних і організаційних обмежень в процесі кругообігу відомостей у науково-інформаційному просторі.

І. А. Філозова в своїй праці [2: 2] зауважує, що бурхливий розвиток електронних публікацій дозволяє науковим організаціям та навчальним закладам створювати і підтримувати власні архіви наукової та навчальної продукції. Зберігання матеріалів в електронному форматі забезпечує їх доступність та стимулює інтерес до їх активного використання. Розвиток мережних і програмних технологій розширює список можливостей: індексування нових об'єктів – таблиць, зображень, діаграм тощо, оновлення окремих частин веб-сторінок, ведення особистих мережних щоденників, обмін інформацією та ін. Електронні архіви більш зручні в управлінні, їх легше підтримувати і супроводжувати, ніж традиційні, а вартість утримання електронної версії журналу значно нижче порівняно з його друкованим аналогом.

Яким чином в наш час забезпечується відкритий доступ до ресурсів академічних установ і результатів досліджень? – запитує С. А. Арнаутов [2]. У Будапештській ініціативі "Відкритий доступ" (2002 р.) було наголошено на тому, що "... науковій спільноті необхідні засоби створення нового покоління журналів, орієнтованих на відкритий доступ, і засоби сприяння існуючим виданням, що мають намір увійти в систему відкритого доступу" [4]. Одним із таких засобів, що нині активно застосовується для підтримки та публікації електронних фахових видань, і як наслідок, інформатизації освіти та науки загалом, є *електронні журнальні системи відкритого доступу*.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми, пов'язані з представленням публікацій в електронних бібліотеках та електронних виданнях, розглядають багато науковців, зокрема: А. Б. Антопольский [1], С. А. Арнаутов [2], С. М. Іванова, О. М. Спірін [5], З. В. Савченко [6], А. В. Яцишин [7] та ін. Різні аспекти забезпечення відкритого доступу до наукової і навчальної інформації проаналізовані в працях: М. В. Гончарова [5], А. І. Земськова [8], М. Р. Коголовського [9], І. Кучми [10], І. А. Філозової [2], Я. Л. Шрайберга [8] та ін. Питання, пов'язані з використанням електронних журнальних систем відкритого доступу, детально розкриті в праці Л. А. Лупаренко [11]. Однак актуальними та недостатньо дослідженими залишаються соціально-психологічні аспекти впровадження таких технологій у науковий процес.

Метою статті – є визначення соціально-психологічних аспектів, що виникають при переведенні фахового видання на відкриту журнальну систему.

Виклад основного матеріалу. Сучасне покоління користувачів, що призвичаєне до медіа новацій, все частіше надає перевагу електронній формі представлення наукового продукту. Багатолітньою практикою роботи світових наукових та дослідницьких співтовариств, університетських підрозділів, бібліотек та окремих дослідників підтверджено, що найбільш економічним способом забезпечити швидке розповсюдження наукового матеріалу до цільової аудиторії є надання такому виду контенту миттєвого відкритого доступу.

Проаналізувавши низку наукових публікацій, визначаємо поняття "*відкритий доступ (ВД)*" як необмежений доступ до наукових і освітніх матеріалів за допомогою комп'ютерних технологій, що не має фінансових або будь-яких інших перешкод, окрім доступу до самої мережі Інтернет.

На офіційному веб-сайті Національного інституту стратегічних досліджень при Президентові України [12] зазначено, що в останні роки українська наукова і освітня спільнота активно долучилась до міжнародного руху, метою якого є постачання освітніх ресурсів, продуктів культурного надбання та результатів наукових досліджень всім членам суспільства у відкритому доступі. Даний рух набув поширення на початку 90-х років XX ст., із появою персональних комп'ютерів та Інтернету, що забезпечило технічні можливості для реалізації даної стратегії на якісно новому рівні. На жаль, на практиці доступ до освітніх та наукових матеріалів є певною мірою обмеженим. У переважній більшості випадків це зумовлюється соціальними чинниками: політикою приватних або державних освітніх та наукових установ, видавництв щодо обмеження доступу до цифрових ресурсів, тощо.

Значна кількість авторів у роботі [8] наголошують, що підтримка системи відкритого доступу можлива лише завдяки публікації наукового контенту (переважно фахових статей) без подальшої виплати авторських гонорарів. Система ВД підтримується на зацікавленості авторів у кар'єрному просуванні, головною стратегією якого є підвищення індексу цитування наукових робіт і, як наслідок, рейтингу самого науковця, що не має нічого спільного з альтруїзмом та волонтерством.

З огляду на такий підхід, публікація у друкованих виданнях є неефективною, оскільки обмеженість їх тиражу та висока вартість передплати значно звужує діапазон читацької аудиторії. Значне обмеження у доступі до наукової продукції відчутне для науковців з країн третього світу, чії навчальні заклади та наукові установи не мають можливості оплатити підписку чи поштову пересилку паперових видань.

Доречною є також думка, подана у публікації [8], про те, що читацька аудиторія журналів, редакції яких підтримують політику ВД, порівняно з передплатними повнотекстовими ресурсами, значно розширюється. Цей процес стимулює активне цитування матеріалів; в окремих наукових областях – до 300%.

Новітньою прогресивною технологією підтримки електронних фахових видань та організації наукового інформаційного обміну є *електронні журнальні системи відкритого доступу* – системи вільнопоширюваного програмного забезпечення, що забезпечують організацію та управління повним циклом видавничого процесу від завантаження рукопису на сайт, рецензування, літературного редагування до його публікації, архівування, поширення та індексації. У публікації [11] наголошується, що найбільш доцільною і рекомендованою серед таких систем є Open Journal Systems (OJS) – видавнича платформа, розроблена дослідницьким об'єднанням Public Knowledge Project, що дозволяє автоматизувати виконання низки адміністративних завдань в процесі підготовки до публікації електронних наукових журналів. Дана система зручна у використанні для користувачів (читачів, авторів, рецензентів), які не спеціалізуються в сфері інформаційно-комунікаційних технологій, що підходить для встановлення її в наукових установах та навчальних закладах.

Одним з яскравих прикладів інсталяції та функціонування даної системи в Україні є наукове електронне фахове видання в галузі педагогічних наук "*Інформаційні технології та засоби навчання*" (<http://journal.iitta.gov.ua>), що засноване та підтримується Інститутом інформаційних технологій та засобів навчання НАПН України з 2006 року. Перші 4 роки роботи журналу процеси рецензування та публікації реалізувалися шляхом e-mail комунікації та ручного кодування html-сторінок сайту. В 2010 році дане он-лайн видання було переведене на платформу OJS.

Використання електронних відкритих журнальних систем для підтримки процесу наукового інформаційного обміну надає низку *додаткових можливостей* усім суб'єктам даного процесу, а саме:

- 1) *авторам*:
  - широке розповсюдження наукових робіт, їх індексація та цитування;
  - підвищення власного рейтингу в своїй науковій галузі;
  - можливість додавання до основного тексту статті супутнього контенту (графічних компонентів, презентацій, аудіо- та відеоматеріалів, тощо).
- 2) *читачам*:
  - миттєвий безкоштовний доступ до публікацій, даних, відомостей;
  - наявність якісних пошукових інструментів за багатьма категоріями;
  - можливість завантаження необхідного матеріалу в електронному вигляді, зручному для подальшої обробки, копіювання та ін.;

- можливість налагодження безпосереднього контакту користувача з автором статті.

3) *видавцям*:

- оперативність підготовки і публікації статті;
- автоматизація процесів рецензування, редагування та підтримки користувачів;
- можливість здійснювати редакційно-видавничі завдання дистанційно.

4) *науковим установам*:

- активне впровадження новітніх технологій у робочий процес;
- інтенсифікація та підвищення ефективності наукової діяльності співробітників;
- підвищення конкурентоспроможності та престижності установи;

5) *бібліотекам*:

- задоволення інформаційних потреб читачів;
- спрощення процесів каталогізації, управління, індексації та рейтингового оцінювання.

Використання електронних відкритих журнальних систем для подальшої *інформатизації освіти* має низку переваг, а саме:

- є одним із найефективніших способів надання відкритого доступу до наукових робіт, що перетворює їх у надбання громадськості;
- забезпечує можливість оперативного пошуку потрібного цифрового контенту;
- допомагає прискорити цикл дослідження та процес цитування публікацій;
- сприяє інтеграції України до єдиного світового інформаційно-освітнього простору;
- зменшує наукову ізоляцію вітчизняної наукової спільноти;
- допомагає в організації спільних державних та міжнародних наукових проєктів.

Для впровадження технології OJS в наукових установах та освітніх закладах і подальшої активної інформатизації освіти необхідно вирішити проблему підготовки користувачів і технічної команди журналу до роботи з відкритою журнальною системою. Доцільним стає розгляд соціально-психологічних аспектів переведення наукового видання на платформу OJS та подальшого її використання:

- психологічна неготовність користувачів до освоєння нових, прогресивних технологій;
- недостатня інформованість щодо нововведення та його переваг для дослідницьких установ і кожного науковця зокрема;
- недостатня комп'ютерна грамотність співробітників;
- недостатній досвід організації наукової комунікації шляхом використання цієї технології;
- відсутність методики поступового впровадження електронних відкритих журнальних систем у навчальний та освітній процес;
- відсутність розроблених методичних рекомендацій щодо використання OJS [7; 11].

Оскільки суб'єктами даного нововведення є всі без винятку користувачі: автори, рецензенти, редактори, постає необхідність дослідження процесу їх соціально-психологічної адаптації та сприйняття нових умов праці.

Індивідуальне ставлення людей до нововведення не може не позначитися на їхніх судженнях, очікуваннях, настроях і діях. Таке ставлення інколи може призвести до різко протилежних позицій – від енергійної підтримки ідеї до впертого опору змінам, обумовленого певними психологічними бар'єрами [3]. Аналіз світової практики впровадження різноманітних технологічних інновацій свідчить, що доцільно ретельно спланувати не лише заміну технології, програмного забезпечення, алгоритму дій, але й передбачити можливі перешкоди впровадження цих змін, особливо враховуючи соціально-психологічні аспекти.

Ми погоджуємося з рекомендаціями, зазначеними у публікаціях [13-15], відповідно до яких керівникам наукових установ чи навчальних закладів бажано знати про можливість виникнення *психологічних перешкод (або бар'єрів)*, які ускладнюють пов'язану з впровадженням нововведення діяльність, тобто, бути підготовленим до подолання цих психологічних перешкод та ефективно використовувати методи їх подолання. Люди з низькою межею терпимості до змін можуть вигадувати різні причини, намагаючись переконати інших в недоцільності або неможливості змін, досить часто це пов'язано із віком і статтю особи, а у багатьох людей зміни можуть викликати навіть стрес. Все це і визначає важливість психологічної підготовки людей до змін.

Як зазначає М. І. Шаповал "... доки керівники установ, тобто ті, хто має найбільші можливості впливати на всіх співробітників, не будуть приділяти впровадженню нововведення достатньо часу, процес впровадження не може бути успішним, саме наукові публікації керівництва і їх кількість стануть важливим прикладом для інших співробітників" [13].

Аналізуючи практику переведення наукового електронного фахового видання на систему OJS в Інституті інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України, виділено кілька соціально-психологічних аспектів, врахування яких дозволить передбачати негативні явища в процесі впровадження означеного нововведення.

Користування електронними журналами з відкритим доступом та публікація в них пов'язані з необхідністю підвищувати свою комп'ютерну грамотність, набуттям нових навичок, освоєнням сучасних методів передачі та збереження даних. Процес завантаження та опису своєї статті на сайті для подальшої її публікації – це творча робота, хоч і видається спочатку рутинною. До того ж, публікація в означених журналах дає можливість авторові більш широко представити свої наукові розробки у вільному доступі та донести їх до цільової аудиторії, що сприятиме підвищенню кількості цитувань, статті та, як наслідок, рейтингу вченого на теренах світової науки і практики.

Бажаним є створення сприятливого соціально-психологічного клімату, що включає організацію масштабної роз'яснювальної роботи: потрібно пояснити причини і характер впровадження, а також про конкретну вигоду для кожного. Це можливо реалізувати шляхом проведення низки заходів: практичних семінарів, круглих столів, візуальних та групових бесід, індивідуальних консультацій.

Розглянемо соціально-психологічні аспекти даного інноваційного процесу, що можуть справити на його перебіг стимулюючий або ж гальмівний вплив.

До I-ї групи віднесемо *об'єктивні фактори середовища*, що включають в себе:

- Масштаби нововведень в галузі (можуть стати об'єктивною причиною прийняття організацією інноваційної політики).

- Інноваційна політика організації (може бути як інтенсивною, так і екстенсивною). Виявлена залежність від попереднього інноваційного досвіду організації – якщо він був успішним, то, цей досвід впливає на майбутні організаційні перетворення.

- Особливості конкретного середовища (зміст трудової діяльності, професійно-кваліфікаційна структура колективу та ін.) [15].

До II-ї групи відносяться *суб'єктивні фактори середовища*, що включають в себе:

- Вік і стать;
- особистісні якості (ставлення до нововведення традиційно складається з трьох компонентів – пізнавального, емоційного і поведінкового. Виділяють п'ять типів ставлення до нововведень: активно-позитивне, пасивно-позитивне, нейтральне, пасивно-негативне, активно-негативне);

- Кваліфікація, стаж роботи та освіта (саме це є важливим для успішного прийняття інноваційних рішень і, що прогресивні наукові працівники повинні володіти та постійно вдосконалювати свої уміння з використання ІКТ [5].

Висновки. Складністю впровадження нововведення є те, що будь-яка новація передбачає застосування нових методів роботи, а тому постає необхідність навчання співробітників, за такою програмою підвищення кваліфікації, що враховує не тільки технічні, але й психологічні аспекти впровадження змін. Важливо, щоб ця програма включала наступні напрями:

- переваги переведення фахового наукового видання на систему OJS для кожного науковця і для організації загалом;

- деталізовані роз'яснення щодо роботи з журналом в системі OJS; врахування побажань і рекомендацій користувачів, авторів, рецензентів та ін.; проведення семінарів, круглих столів, консультацій;

- врахування соціально-психологічних аспектів переведення фахового наукового видання на систему OJS.

Основними перевагами журналів з відкритим доступом є те, що зміст електронного документа доступний користувачам всюди незалежно від того, чи є вони читачами, які підписані на даний журнал; статті, опубліковані в журналах із відкритим доступом, починають цитуватися раніше і значно частіше, ніж статті в журналах іншого типу. Використання електронних відкритих журнальних систем сприяє забезпеченню інформатизації освіти, оскільки є можливість управляти редакційно-видавничим процесом, рецензувати, публікувати і читати статті он-лайн, що докорінно змінило багато аспектів наукового публікування. Також, он-лайн видавництво значно знижує виробничі витрати, пов'язані з друком текстової та графічної інформації, надає безліч нових можливостей читачам, авторам, видавцям включати в наукові роботи графіку, аудіо та відео компоненти, забезпечує можливість взаємодіяти, шляхом проведення обговорень і коментування безпосередньо в журналі на веб-сторінці статті.

Актуальними для **подальшого дослідження** залишаються проблеми, пов'язані з вивченням статистичних методів оцінювання використання наукового контенту, що опублікується в журналах із відкритим доступом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Антопольский А. Б. Концепция электронных библиотек [Электронный ресурс] / А. Б. Антопольский, К. В. Вигурский // Электронные библиотеки. Российский научный электронный журнал. – 1999. – Вып. 2., Т. 52. – Режим доступа : <http://rd.feb-web.ru/vigursky-99.html>.
2. Филозова И. А. Открытые архивы научной информации [Электронный ресурс] / И. А. Филозова // Электронный журнал "Системный анализ в науке и образовании". – 2010. – Выпуск №1. – С. 1–6. – Режим доступа : <http://www.sanse.ru/archive/15/>. – дата доступа 10.02.2013.

3. Арнаутів С. А. Роль і місце наукових електронних бібліотек / С. А. Арнаутів // Електронні бібліотеки. – 2001. – Т. 4. – № 6. – С. 3–8.
4. Budapest Open Access Initiative [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.opensocietyfoundations.org/openaccess/boa-10-recommendations>.
5. Проект концепції електронної бібліотеки Національної академії педагогічних наук України [Електронний ресурс] / Спірін О. М., Іванова С. М., Новицький О. В., Шиненко М. А. // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2010. – №6 (20). – Режим доступу : <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/396>.
6. Савченко З. В. Формування і використання інформаційних електронних науково-освітніх ресурсів [Електронний ресурс] / З. В. Савченко // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2010. – №4 (18). – Режим доступу: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/316>.
7. Яцишин А. В. Соціально-психологічні аспекти впровадження електронної бібліотеки НАПН України [Електронний ресурс] / А. В. Яцишин // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2012. – №3 (29). – Режим доступу : <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/673>.
8. Открытый доступ : зарубежный и отечественный опыт – состояние и перспективы [Електронний ресурс] / [Шрайберг Я. Л., Гончаров М. В., Земсков А. И., Колосов К. А.] / Веб-сайт. Государственная публичная научно-техническая библиотека России. – Режим доступу : http://www.gpntb.ru/ntb/ntb/2012/8/ntb_8_1_2012-%D1%88%D1%80%D0%B0%D0%B9%D0%B1%D0%B5%D1%80%D0%B3-.pdf.
9. Коголовский М. Р. Онлайн-открытый доступ к научным публикациям – важный компонент исследовательской ИТ-инфраструктуры [Електронний ресурс] / М. Р. Коголовский // Глава коллективной монографии "Проблемы развития рыночной экономики" / [под ред. член.-корр. РАН В. А. Цветкова]. – М. : ЦЭМИ РАН, 2011. – С. 197–211. – Режим доступу : <http://www.cemi.rssi.ru/mei/articles/kogalov11-01.pdf>. – дата доступу 11.02.2013.
10. Кучма Ирина. Открытый доступ : эффективная модель научной коммуникации и роль библиотек [Електронний ресурс] / Ирина Кучма // Презентация на международной научно-практической конференции "Информатико-2008. Информационные ресурсы : создание, использование, доступ", (Украина, Крым, 2008). – Режим доступу : <http://www.myshared.ru/slide/13586/>. – дата доступа 11.02.2013.
11. Лупаренко Л. А. Використання електронних журнальних систем відкритого доступу для випуску науково-освітніх видань : порівняльний аналіз програмного забезпечення [Електронний ресурс] / Л. А. Лупаренко // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2011. – №5 (25). – Режим доступу : <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/573>.
12. Використання потенціалу електронних бібліотек та відкритого доступу для української освіти і науки [Електронний ресурс] / Веб-сайт Національного інституту стратегічних досліджень при Президенті України. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/877/>. – дата доступу 11.02.2013.
13. Шаповал М. І. Соціально-психологічні аспекти впровадження стандартів ДСТУ ISO 9000 в організаціях України [Електронний ресурс] / М. І. Шаповал // Менеджмент якості : [навч. посіб.]. – Київ, 2007. – Режим доступу : <http://www.info-library.com.ua/books-text-9746.html>.
14. Краснокутська Н. В. Інноваційний менеджмент : [навч. посіб.] / Н. В. Краснокутська. – К. : КНЕУ, 2003. – 504 с.
15. Социально-психологические факторы обеспечения успешного внедрения нововведений [Електронний ресурс]. – 2011 – Режим доступу : <http://psyslist.net/socpsy/00043.htm>.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Antopol'skii A. B. Kontseptsiiia elektronnykh bibliotek [The Concept of E-library] [Elektronnyi resurs] / A. B. Antopol'skii, K. V. Vigurskii // Elektronnye biblioteki. Rossiiskii nauchnyi elektronnyi zhurnal [E-Libraries. The Russian Scientific Electronic Journal]. – 1999. – Vyp. 2., T. 2. – Rezhym dostupu : <http://rd.feb-web.ru/vigursky-99.html>.
2. Filozova I. A. Otkrytye arkhivy nauchnoi informatsii [Open Archives of the Scientific Information] [Elektronnyi resurs] / I. A. Filozova // Elektronnyi zhurnal "Sistemnyi analiz v nauke i obrazovanii" [The Electronic Journal on Science and education]. – 2010. – Vypusk № 1. – S. 1–6. – Rezhym dostupu : <http://www.sanse.ru/archive/15/>. – data dostupa 10.02.2013.
3. Arnautov S. A. Rol' i mesto nauchnykh elektronnykh bibliotek [The Role and Place of E-libraries] / S. A. Arnautov // Elektronnye biblioteki [E-Libraries]. – 2001. – T. 4. – № 6. – S. 3–8.
4. Budapest Open Access Initiative [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.opensocietyfoundations.org/openaccess/boa-10-recommendations>.
5. Proekt kontseptsii elektronnoi biblioteki Natsional'noi akademii pedagogichnykh nauk Ukrainy [The Project of the E-library Concept of the National Academy of Pedagogical Sciences] [Elektronnyi resurs] / [Spirin O. M., Ivanova S. M., Novyts'kyi O. V., Shynenko M. A.] // Infomatsiini tekhnologii i zasoby navchannia [Informational Technologies and Learning Tools]. – 2010. – № 6 (20). – Rezhym dostupu : <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/396>.
6. Savchenko Z. V. Formuvannia i vykorystannia informatsiinykh elektronnykh naukovo-osvitnikh resursiv [Shaping and Usage of Informational Electronical Scientific and Educational Sources] [Elektronnyi resurs] / Z. V. Savchenko // Infomatsiini tekhnologii i zasoby navchannia [Informational Technologies and Learning Tools]. – 2010. – №4 (18). – Rezhym dostupu : <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/316>.
7. Yatsyshyn A. V. Sotsial'no-psykhologichni aspekty vprovadzhennia elektronnoi biblioteki NAPN Ukrainy [Social and Psychological Aspects of NAPSU E-Library Introduction] [Elektronnyi resurs] / A. V. Yatsyshyn // Infomatsiini tekhnologii i zasoby navchannia [Informational Technologies and Learning Tools]. – 2012. – № 3 (29). – Rezhym dostupu : <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/673>.
8. Otkrytyj dostup: zarubezhnyi i otechestvennyi opyt – sostoianie i perspektivy [The Open Access : Foreign and Domestic Experience – the Condition and Prospects] [Elektronnyi resurs] / [Shraiberg Ya. L., Goncharov M. V., Zemskov A. I., Kolosov K. A.] // Veb-sait. Gosudarstvennaia publichnaia nauchno-tekhnicheskaia biblioteka Rossii [Web-Site. The State Public Scientific and Technical Library in Russia]. – Rezhym dostupu :

- http://www.gpntb.ru/ntb/ntb/2012/8/ntb_8_1_2012-%D1%88%D1%80%D0%B0%D0%B9%D0%B1%D0%B5%D1%80%D0%B3-.pdf
9. Kogalovskii M. R. Onlainovyi otkrytyi dostup k nauchnym publikatsiiam – vazhnyi komponent issledovatel'skoi IT-infrastruktury [The On-line Open Access to the Scientific Publications – the Important Component of Researching Infrastructure] [Elektronnyi resurs] / M. R. Kogalovskii // Glava kollektivnoi monografii "Problemy razvitiia rynochnoi ekonomiki" [The Head of the Multi-Author Book "Issues of the Market Economics Development"] / [pod red. chlen.-korr. RAN V. A. Tsvetkova]. – M. : TSEMI RAN, 2011. – S. 197–211. – Rezhym dostupu : <http://www.cemi.rssi.ru/mei/articles/kogalov11-01.pdf>. – data dostupu 11.02.2013.
  10. Kuchma Irina. Otkrytyi dostup : effektivnaia model' nauchnoi kommunikatsii i rol' bibliotek [Open Access : an Effective Model of the Scientific Communication and Library Role] [Elektronnyi resurs] / Irina Kuchma // Prezentatsiia na mezhdunarodnoi nauchno-prakticheskoi konferentsii "Informatio-2008. Informatsionnye resursy sozdanie, ispol'zovanie, dostup", (Ukraine, Krym, 2008) [The Presentation on the International Scientific-Practical Conference "Information-2008. Informational Resources : Creation, Usage, Access", (Ukraine, the Crimea, 2008). – Rezhym dostupu : <http://www.myshared.ru/slide/13586/>. – data dostupa 11.02.2013.
  11. Luparenko L. A. Vykorystannia elektronnykh zhurnal'nykh system vidkrytogo dostupu dla vypusku naukovykh vidann' : porivnial'nyi analiz programnogo zabezpechennia [The Usage of the Electronic Open Access Journals for the Publication of Educational Journals : the Comparative Analysis of the Software] [Elektronnyi resurs] / L. A. Luparenko // Infomatsiini tekhnologii i zasoby navchannia [Informational Technologies and Learning Tools]. – 2011. – № 5 (25). – Rezhym dostupu : <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/573>.
  12. Vykorystannia potentsialu elektronnykh bibliotek ta vidkrytogo dostupu dla ukrains'kykh osvity i nauky [The Usage of E-library Potential and Open Access for the Ukrainian Education and Science] [Elektronnyi resurs] / Veb-sait Natsional'nogo instytutu strategichnykh doslidzhen' pry Prezidentovi Ukrainy [The Web-Site of the National Institute of the Strategic Researches under the President of Ukraine]. – Rezhym dostupu : <http://www.niss.gov.ua/articles/877/>. – data dostupu 11.02.2013.
  13. Shapoval M. I. Sotsial'no-psykhologichni aspekty vprovadzhennia standartiv DSTU ISO 9000 v organizatsiiakh Ukrainy [Social and Psychological Aspects of DSTU ISO 9000 Standards in the Organizations of Ukraine] [Elektronnyi resurs] / M. I. Shapoval // Menedzhment yakosti [The Quality Management] : [navch. posib.] /. – Kyiv, 2007. – Rezhym dostupu : <http://www.info-library.com.ua/books-text-9746.html>.
  14. Krasnokuts'ka N. V. Innovatsiiniy menedzhment [The Innovating Management] : [navch. posib.] / N. V. Krasnokuts'ka – K. : KNEU, 2003. – 504 s.
  15. Sotsial'no-psykhologicheskie faktory obespecheniia uspeshnogo vnedreniia novovvedenii [Social and Psychological Factors of Supplying the Successful Introduction of Innovations] [Elektronnyi resurs]. – 2011 – Rezhym dostupu : <http://psylst.net/socpsy/00043.htm>.

Матеріал надійшов до редакції 13.05. 2013 р.

Яцишин А. В., Лупаренко Л. А. Социально-психологические аспекты обеспечения открытого доступа с использованием электронных журнальных систем.

В статье проанализировано понятие "открытый доступ". Обоснована эффективность публикации статей в научных изданиях, которые поддерживают политику открытого доступа. Рассмотрено понятие электронных журнальных систем открытого доступа, в частности преимущества использования платформы Open Journal Systems (OJS) для отдельных субъектов процесса научного информационного обмена (авторов, читателей, издателей, библиотек, научных организаций и сообществ) и информатизации образования в целом. Исследованы социально-психологические аспекты перевода профессионального издания на платформу OJS и особенности адаптации ученых к восприятию новшеств. Даны практические рекомендации по проведению разъяснительной работы и определены направления, которые должна включать в себя программа таких мероприятий (практических семинаров, круглых столов, визуальных и групповых бесед, индивидуальных консультаций).

Yatsyshyn A. V., Luparenko L. A. Social and Psychological Aspects of Open Access Supply by Using the Electronic Journal Systems.

The article analyzes the concept of "open access". The effectiveness of the publication of scientific articles in the professional journals that support the policy of open access has been justified. The concept of the open access electronic journal systems, including the benefits of using the publishing platform Open Journal Systems (OJS) for individual subjects of the scientific informational exchange process (authors, readers, publishers, libraries, scientific organizations and communities) and informatization of education in general. The social and psychological aspects of transferring professional edition to the OJS platform and the features of scientists' adaptation to innovativeness are investigated. The practical recommendations for the outreach and identified areas which should include the application of such activities (workshops, round tables, visual and group interviews, individual counseling) are given.